

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 55/2023-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou Mandzák a spol., s. r. o., proti rozhodnutiu Špecializovaného trestného súdu v Pezinku, pracovisko Banská Bystrica č. k. 7T/1/2022 z 29. novembra 2022 a proti postupu, ktorý mu predchádzal a proti postupu Špecializovaného trestného súdu v Pezinku, pracovisko Banská Bystrica v konaní sp. zn. 7T/1/2022, ktorý nekoná o podanej námietke nezákonného zloženia senátu z 10. októbra 2022, takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť sťažovateľa **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu bola 12. decembra 2022 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa vo veci namietaného porušenia základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na spravodlivý proces podľa čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) v spojení s právom na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 47 charty a v spojení s právom byť oboznámený s obvinením podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 6 ods. 3 písm. a) dohovoru rozhodnutím Špecializovaného trestného súdu v Pezinku, pracovisko Banská Bystrica (ďalej len „Špecializovaný trestný súd“) č. k. 7T/1/2022 z 29. novembra 2022, ktorým senát Špecializovaného trestného súdu podľa § 253 ods. 10 Trestného poriadku rozhodol, že rozhodnutie predsedu senátu z 29. novembra 2022 o tom, že (i) o námietke zaujatosti sťažovateľa z 8. novembra 2022 voči predsedovi senátu [REDAKOVANÉ] sa konať nebude a (ii) o opravnom prostriedku sťažovateľa zo 7. novembra 2022 podanom podľa čl. 47 charty sa konať

nebude, je správny (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie.

2. Sťažovateľ tiež namieta porušenie svojho základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva na spravodlivý proces podľa čl. 47 charty v spojení s právom na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 47 charty postupom Špecializovaného trestného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 7T/1/2022, ktorý napriek námietke nezákonného zloženia senátu podanej sťažovateľom 10. októbra 2022 o tejto ďalej nekoná a prejednáva vec v nezákonne zloženom senáte, ktorého členom je sudca [REDACTED]. Sťažovateľ požaduje, aby ústavný súd prikázal Špecializovanému trestnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov a v zákonne zloženom senáte a aby priznal sťažovateľovi náhradu trov konania.

3. Z obsahu podanej ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že voči sťažovateľovi ako obžalovanému je vedené trestné konanie pod sp. zn. 7T/1/2022 pre pokračovací obzvlášť zločin porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku podľa § 237 ods. 1, 3 písm. b) a ods. 4 písm. a) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. i) Trestného zákona. Predmetná vec bola v zmysle Rozvrhu práce Špecializovaného trestného súdu elektronickou podateľňou pridelená do senátu (súdneho oddelenia) 7T, ktorý v čase nápadu rozhodoval v zložení: [REDACTED] (predseda senátu), [REDACTED] (člen senátu) a [REDACTED] (člen senátu).

4. Sťažovateľ podanou ústavnou sťažnosťou namieta porušenie svojich základných práv:

- (i) rozhodnutím a postupom Špecializovaného trestného súdu o námietke zaujatosti podanej sťažovateľom voči predsedovi senátu [REDACTED];
- (ii) rozhodnutím a postupom Špecializovaného trestného súdu o opravnom prostriedku sťažovateľa zo 7. novembra 2022 podľa čl. 47 charty; a
- (iii) postupom Špecializovaného trestného súdu, ktorý podľa sťažovateľa mal konať a dosiaľ nekonal o sťažovateľovej námietke nezákonného zloženia senátu.

(i) Skutkový stav relevantný pre podanú námietku zaujatosti

5. Podaním z 8. novembra 2022 uplatnil sťažovateľ námietku zaujatosti voči predsedovi senátu [REDACTED] pre nedostatok objektívnej nestrannosti. Dôvodom zaujatosti sú podľa sťažovateľa okolnosti súvisiace so žiadosťou predsedu senátu zo 4. júla 2022 o ustanovenie náhradného sudcu. Obhajoba namieta, že táto žiadosť sa v spise objavila až po hlavnom pojednávaní konanom 18. októbra 2022. Z jej textu vyplýva, že „*Termíny hlavných pojednávaní sú určené na dni 10-11.10.2022, 18-20.10.2022, 8-10.11.2022, 29-30.11.2022 a 1.12.2022*“. Termíny pojednávaní však pritom boli určené až 6. júla 2022 v popoludňajších hodinách.

6. K podanej námietke zaujatosti sa vyjadril predseda senátu na hlavnom pojednávaní konanom 29. novembra 2022, keď stranám v konaní oznámil, že v zmysle § 32 ods. 6 Trestného poriadku o námietke konať nebude, pretože jej dôvodom je procesný postup súdu.

7. S poukazom na § 253 ods. 10 Trestného poriadku následne obhajca sťažovateľa požiadal o rozhodnutie senátu, ktorý na tom istom pojednávaní rozhodol tak, že postup predsedu senátu je správny a zákonný.

(ii) Skutkový stav relevantný pre podaný opravný prostriedok podľa čl. 47 charty

8. Podaním zo 7. novembra 2022 uplatnil sťažovateľ opravný prostriedok proti postupu súdu, ktorým (a) nezabezpečil žiadané informácie obhajobe a (b) nezabezpečil sprístupnenie kompletného spisového materiálu obhajobe podľa čl. 47 charty a čl. 8 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2012/13/EÚ z 22. mája 2012 o práve na informácie v trestnom konaní (ďalej len „smernica 2012/13/EÚ“) v zmysle podania obhajoby z 9. októbra 2022 a stanoviska prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry č. k. VII/3 Gv 153/20/1000-482 zo 17. októbra 2022.

9. O tomto opravnom prostriedku rozhodol predseda senátu na hlavnom pojednávaní 29. novembra 2022 tak, že sa o ňom konať nebude. Zo zápisnice z tohto pojednávania vyplýva nasledovné odôvodnenie tohto postupu predsedu senátu: *«Predmetná vec je v štádiu konania pred súdom. Súd nenesie a nemôže niesť zodpovednosť ani za „kvalitu“ obžalobného návrhu, ani za „kvalitu“ prednesov prokurátora, či už písomných alebo ústnych. Jeho jedinou úlohou je riešiť spor dvoch strán, pričom prvotný prieskum priebehu a výsledkov prípravného konania už urobil a dospel k záveru, že vo veci môže prebehnúť hlavné pojednávanie. Jeho výsledok súd nemôže nijako prezumovať a v rámci vyhodnotenia všetkých relevantných otázok nielen prokurátor, ale aj ostatné strany v konaní dostanú odpovede na všetko pre vec podstatné – aj na „nedostatočnosť vysvetlení a informácií“, ktoré obhajoba namieta. Vyšetrovací spis je v takom stave, v akom ho prokuratúra predložila, súd „svoju“ časť spisu priebežne tvorí a stranám v konaní nekladie žiadne prekážky v prístupe ku spisu.*

Prostriedok nápravy pred súdom v zmysle ako ho chápe vyššie uvedený článok (cit. čl. 47 charty, pozn.) je tak zabezpečovaný priebežne (nejde tu o situáciu, kedy „sa vec z procesných dôvodov pred súd dostať nemôže“, pričom predmetný článok nemôže byť a ani je vykladaný tak, že každý počin súdu (prokurátora alebo obhajoby) smerujúci napríklad k zabezpečeniu priebehu dokazovania alebo formovania jeho obsahu by podliehal akejsi priebežnej kontrole nadriadeného súdu (to, samozrejme neznamená, že súd nemusí dať odpovede na rôzne otázky vynárajúce sa počas konania – v zásade je však jeho povinnosťou urobiť tak až v rozhodnutí, ktoré vec meritórne vyrieši). Stanovisko, že voči rôznym pripísom, vysvetleniam či už súdu alebo strán v konaní nie je prípustný akýsi čiastočný a preliminárny opravný prostriedok je stanoviskom rešpektovaným aj doterajšou praxou Najvyššieho súdu SR a ide jednoznačne o stanovisko, ktoré nie je v žiadnom prípade v rozpore s platným právom EÚ, ktoré bolo v celom rozsahu transponované do príslušných právnych predpisov Slovenskej republiky – preto neexistuje relevantný dôvod, kvôli ktorému by súd kládol akúkoľvek otázku Súdnemu dvoru EÚ.»

10. Aj v tejto veci žiadal obhajca s poukazom na § 253 ods. 10 Trestného poriadku o rozhodnutie senátu, ktorý rozhodol rovnako na pojednávaní 29. novembra 2022 tak, že postup predsedu senátu je správny a zákonný.

(iii) Skutkový stav relevantný pre námietku nezákonného zloženia súdu

11. Bezodkladne po tom, ako na hlavnom pojednávaní 10. októbra 2022 oznámil predseda senátu, že novým členom senátu sa stal náhrady sudca [REDAKOVANÉ], uplatnil sťažovateľ námietku nezákonného zloženia senátu. Sťažovateľ namietal, že náhradný sudca bol síce určený opatrením predsedu súdu, ale to je sám predseda senátu, a takýto postup je preto v rozpore s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“). Zdôraznil, že samotný súlad

s rozvrhom práce, pokiaľ ide o určenie náhradného sudcu, nie je dôvod na konštatovanie, že ide o zákonného sudcu. V tomto prípade sťažovateľ namietal, že rozvrh práce Špecializovaného trestného súdu neobsahuje žiadny algoritmus, akým sa určuje náhradný sudca a je to plne v ľubovôli súdneho funkcionára.

12. Uznesením z 18. októbra 2022 rozhodol o tejto námietke Špecializovaný trestný súd tak, že [REDAKOVANÉ] nie je vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania *per analogiam* podľa § 32 ods. 3 Trestného poriadku. Predseda senátu v tomto uznesení konštatoval, že termín „námietka“, pokiaľ ide o namietanie vo veci konajúcich osôb, Trestný poriadok používa a vzniknuté situácie rieši len v rámci § 31 a 32, a preto analogicky postupoval v zmysle týchto ustanovení.

13. Dňa 17. októbra 2022 sťažovateľ predložil súdu žiadosť o rozhodnutie senátu podľa § 253 ods. 10 Trestného poriadku. Senát o podaní sťažovateľa konal, pretože, ako sa uvádza v uznesení, *«ide o situáciu, ktorá si, jednoducho, ale najvýstižnejšie povedané, zaslúži riešenie rozhodnutím, ktoré je písomne zdôvodnené a je voči nemu prípustný opravný prostriedok... Obavy obhajoby z aplikovania takzvanej kabinetnej justície sa totiž môžu javiť ako obavy oprávnené a všetky strany v konaní si zaslúžia relatívne podrobné vysvetlenie celej chronológie udalostí. Podľa názoru členov senátu takéto vysvetlenie jednoducho musí rozptýliť všetky obavy smerujúce k tomu, že v danej situácii si „predseda senátu jednoducho vybral sudcu, ktorý sa mu hodí“...».*

14. V odôvodnení tohto uznesenia súd uvádza, že ani zákon ani rozvrh práce *expressis verbis* neustanovuje algoritmus, ako určiť náhradného sudcu, a v zásade sa nepočíta ani s naviazaním takéhoto opatrenia na toho či onoho sudcu. Neznamená to však, že predseda súdu by nemal – ak je to možné – použiť algoritmus, ktorý aspoň sčasti vylúči subjektivismus a kontrolovateľnosť zásahu. V tomto prípade algoritmus použitý bol a náhradný sudca bol určený v súlade so zásadami zastupovania sudcov v jednotlivých súdnych oddeleniach.

15. *«Podľa strany 16 Rozvrhu práce tunajšieho súdu poradie zastupujúcich senátov súdneho oddelenia sudcu [REDAKOVANÉ] je určené nasledovne – 11T ([REDAKOVANÉ]), 12T (sudca [REDAKOVANÉ])... 13T, 15T... Zastupovanie nie je stanovené ako fixné pravidlo v zmysle „vždy zastupuje 11T a 12T nastupuje až keď 11T z nejakého dôvodu nemôže“, ale ako pravidlo, ktoré kontinuálne stanovuje poradie zastupujúcich „po jednom“ (ak už jeden zastupujúci nastúpil, ide po ňom ďalší). Sudca [REDAKOVANÉ] bol predchádzajúcim opatrením predsedu súdu ustanovený za náhradného sudcu (tiež „namiesto“ sudcu [REDAKOVANÉ])... takže za daného stavu „nastupuje“ ako náhradný sudca v ďalšej veci sudca [REDAKOVANÉ].»*

16. K „dvojjednosti“ predsedu senátu a predsedu súdu súd uviedol, že za „normálnych“ okolností by žiadosť o určenie náhradného sudcu adresoval podpredsedovi súdu, avšak podpredsedovi tragicky zomrela manželka a práve v tom období avizoval minimálne mesiac trvajúcu dovolenku (k čomu aj reálne došlo). Keďže Špecializovaný trestný súd má len jedného podpredsedu, vzniknutú situáciu podľa súdu nebolo možné riešiť inak, a predseda senátu sa preto obrátil na zákonom zmocnenú osobu – predsedu súdu, aby určil náhradného sudcu.

17. O sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu Špecializovaného trestného súdu rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením č. k. 4Tost/26/2022 z 2. novembra 2022, a to tak, že napadnuté uznesenie podľa § 194 ods. 1 Trestného poriadku zrušil. Najvyšší súd konštatoval, že pokiaľ ide o námietku ohľadom zákonného zloženia senátu, všetky argumenty obhajoby *de facto* smerujú voči opatreniu Špecializovaného trestného súdu č. 28 zo 4. júla 2022, ktorým bol za náhradného sudcu určený [REDAKOVANÉ], avšak bez konkrétnych námietok jeho zaujatosti. Zdôraznil, že opatrenie predsedu súdu bolo vydané plne v súlade s ustanovením § 246 ods. 1 Trestného poriadku, pričom ide o výlučný akt, resp. úkon predsedu súdu, ktorý je plne legitímny a nie je napadnuteľný opravným prostriedkom. Výhrada obžalovaných podľa najvyššieho súdu nie je námietkou zaujatosti podľa § 31 ods. 1 Trestného poriadku, a ak by takou aj bola, najvyšší súd prisvedčil, že nebola podaná bezodkladne, a preto sa o nej v zmysle § 32 ods. 6 Trestného poriadku nekoná. S poukazom na spôsob zaradenia náhradného sudcu ide o námietku nezákonného zloženia senátu, s ktorou sa „súd bude musieť v konečnom dôsledku vysporiadať, nie je to ale možné urobiť rozhodnutím per analogiam podľa § 32 ods. 3 Trestného poriadku“.

II.

Argumentácia sťažovateľa

18. Pokiaľ ide o nekonanie o námietke zaujatosti voči predsedovi senátu [REDAKOVANÉ], sťažovateľ poukazuje na judikatúru ESLP, ako aj na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 111/2018, podľa ktorého, ak obvinený v námietke zaujatosti uvádza okolnosti znamenajúce protizákonný, resp. svojvoľný postup sudcu v konaní, treba takúto námietku zaujatosti považovať za spôsobilú námietku v zmysle § 32 ods. 6 Trestného poriadku, o dôvodnosti či nedôvodnosti ktorej sa preto musí zákonom predpísaným spôsobom konať a rozhodnúť (obdobne II. ÚS 428/2020). S ohľadom na tieto rozhodnutia je sťažovateľ toho názoru, že jeho námietku zaujatosti bolo minimálne potrebné prejednať a o nej rozhodnúť. Pritom je potrebné vziať do úvahy všetky okolnosti prípadu – špecificky vopred stanovené termíny hlavných pojednávaní, ale aj použitú terminológiu („obžalovaný“ a nie „obvinený“). Sťažovateľ tvrdí, že pre pomer k veci, ako aj k sťažovateľovi boli dané dôvodné pochybnosti o nestrannosti namietaného sudcu a tento mal byť z konania vylúčený pre nedostatok objektívnej nestrannosti.

19. Pokiaľ ide o rozhodnutie o opravnom prostriedku podľa čl. 47 charty, sťažovateľ uvádza, že podľa neho došlo k porušeniu čl. 6 ods. 3 smernice 2012/13/EÚ, podľa ktorého členské štáty zabezpečia, aby sa najneskôr pri podaní obžaloby súdu poskytli podrobné informácie o obvinení vrátane povahy a právnej kvalifikácie predmetného trestného činu, ako aj povahy predpokladanej účasti obvinenej osoby na spáchaní tohto činu.

20. V podanej obžalobe podľa sťažovateľa nie sú dostatočne vymedzené nielen skutky, ale ani ich právna kvalifikácia, a preto sťažovateľ nemohol postupovať inak, než sa domáhať týmto opravným prostriedkom o nápravu tak, ako mu to umožňuje čl. 8 ods. 2 smernice 2012/13/EÚ, podľa ktorého členské štáty zabezpečia, aby podozrivé alebo obvinené osoby alebo ich advokáti mali právo namietat' v súlade s postupmi ustanovenými vo vnútroštátnom práve voči neposkytnutiu informácií alebo voči odmietnutiu poskytnúť tieto informácie príslušnými orgánmi v súlade s touto smernicou.

21. Sťažovateľ namieta, že zo strany konajúceho súdu (i) nedošlo k poskytnutiu informácií podľa čl. 6 ods. 3 smernice 2012/13/EÚ a (ii) nedošlo k poskytnutiu kompletného spisového materiálu podľa čl. 7 ods. 3 smernice 2012/13/EÚ (konkrétne sťažovateľ uvádza, že vyšetrovací spis nie je kompletný a absentujú v ňom mnohé dôkazy získané v priebehu vyšetrovania – napr. digitálne stopy predložené svedkom [REDAKOVANÉ] na USB kľúči).

22. Sťažovateľ podal opravný prostriedok s poukazom na čl. 47 charty a v tomto smere poukazuje na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „SDEÚ“) zo 17. mája 2017 vo veci *Berlioz Investment Fund SA*, C-682/15, v ktorom SDEÚ dospel k záveru o nutnosti opravného prostriedku len na základe čl. 47 charty, aj keď aplikovaná smernica takýto opravný prostriedok výslovne neustanovovala, pričom zároveň uzavrel, že rozhodujúcim orgánom o predmetnom opravnom prostriedku bol nezávislý a nestranný súd.

23. Pretože súd o podanom opravnom prostriedku sťažovateľa nekonal a podľa sťažovateľa je z procesného postupu súdu zrejmé, že ani konať nebude, sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd v záujme odstránenia prietahov v konaní prikázal Špecializovanému trestnému súdu konať a rozhodnúť o opravnom prostriedku sťažovateľa.

24. Vo vzťahu k namietanému nezákonnému zloženiu senátu sťažovateľ uvádza, že súd o tejto námietke síce konal, avšak ústavne neakceptovateľným spôsobom. Argumentuje tým, že aj najvyšší súd v zrušujúcom uznesení uviedol, že Špecializovaný trestný súd bude povinný sa s námietkou nezákonného zloženia senátu vysporiadať.

25. Sťažovateľ poukazuje na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 287/2020, podľa ktorého nie je ústavnoprávne akceptovateľné, keď je obsadenie senátu prenechané na rozhodnutí súdneho funkcionára, ktoré sa deje za zatvorenými dverami. Náhradný sudca [REDAKOVANÉ] bol podľa sťažovateľa určený súdnym funkcionárom – [REDAKOVANÉ] ako predsedom senátu a zároveň predsedom súdu v tej istej osobe, pričom rozvrh práce podľa jeho názoru neustanovuje žiadne pravidlo, ako má súdny funkcionár postupovať pri výbere náhradného sudcu. Namieta, že nebyť úkonu predsedu senátu, ktorým určil náhradného sudcu, uplatnil by sa inštitút zastupujúceho člena senátu, ktorým by bol [REDAKOVANÉ].

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa rozhodnutím Špecializovaného trestného súdu o námietke zaujatosti voči predsedovi senátu [REDAKOVANÉ]:

26. Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou zdôrazňuje, že jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity. Ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Právomoc ústavného súdu predstavuje v tomto kontexte *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ku ktorého uplatneniu dôjde až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popretie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu, ktorého právne dôsledky sú premietnuté do § 56 ods. 2 a § 132 ods. 1 zákona

č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) (m. m. III. ÚS 149/04).

27. Princíp subsidiarity znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať iba v takých prípadoch, kde sa sťažovateľ nemôže v súčasnosti a nebude môcť ani v budúcnosti domáhať ochrany svojich práv prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich (m. m. III. ÚS 227/2016, I. ÚS 288/2019, IV. ÚS 374/2020).

28. Ústavný súd pri svojej rozhodovacej činnosti opakovane zdôrazňuje, že trestné konanie od svojho začiatku až do konca je procesom, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií na ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietat pochybenia znamenajúce porušenia práv a slobôd, ktoré neboli odstránené v jeho priebehu (napr. II. ÚS 3/02, III. ÚS 18/04, IV. ÚS 76/05, IV. ÚS 220/07).

29. V prípade sťažovateľa ústavný súd nezistil také okolnosti (výnimky), ktoré by odôvodňovali ingerenciu ústavného súdu a uplatnenie jeho právomoci v uvedenom štádiu trestného konania.

30. Z doručenej ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ namieta porušenie svojich práv, pretože konajúci senát Špecializovaného trestného súdu na hlavnom pojednávaní konanom 29. novembra 2022 konštatoval správnosť postupu predsedu senátu [REDAKOVANÉ], ktorý odmietol konať o sťažovateľom podanej námietke zaujatosti voči jeho osobe, a to z dôvodu, že dôvodom námietky je len procesný postup súdu v konaní, a o takej námietke sa preto v zmysle § 32 ods. 6 Trestného poriadku nekoná.

31. Je potrebné poukázať na to, že namietané nekonanie o námietke zaujatosti môže byť sťažovateľom napadnuté v prípadnom odvolaní [a táto skutočnosť môže byť dôvodom na zrušenie prvostupňového rozhodnutia podľa § 321 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku] a konanie vo veci sudcom, ktorý mal byť vylúčený z úkonov trestného konania tiež predstavuje samostatný dovolací dôvod v zmysle § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku.

32. Keďže sťažovateľ namietaný nezákonný zásah súdu spočívajúci v nerozhodnutí o jeho námietke zaujatosti môže namietať v systéme všeobecného trestného súdnictva, jeho ústavnú sťažnosť je potrebné hodnotiť ako predčasne podanú. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti smerujúcej proti napadnutému rozhodnutiu senátu Špecializovaného trestného súdu z 29. novembra 2022, ktorým rozhodol, že rozhodnutie predsedu senátu z 29. novembra 2022 o tom, že sa nebude konať o sťažovateľom podanej námietke zaujatosti voči predsedovi senátu [REDAKOVANÉ], je správne, odmietol ako neprípustnú podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

III.2. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa rozhodnutím Špecializovaného trestného súdu o opravnom prostriedku sťažovateľa podľa čl. 47 charty:

33. Podľa čl. 47 ods. 1 charty: „Každý, koho práva a slobody zaručené právom Únie sú porušené, má za podmienok ustanovených v tomto článku právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom.“

34. Podľa čl. 6 ods. 3 smernice 2012/13/EÚ: „Členské štáty zabezpečia, aby sa najneskôr pri podaní obžaloby súdu poskytli podrobné informácie o obvinení vrátane povahy a právnej kvalifikácie predmetného trestného činu, ako aj povahy predpokladanej účasti obvinenej osoby na spáchaní tohto činu.“

35. Podľa čl. 7 ods. 2 smernice 2012/13/EÚ: „Členské štáty zabezpečia, aby bol podozrivým alebo obvineným osobám alebo ich advokátom zabezpečený prístup aspoň k všetkým dôkazom, ktoré majú v držbe príslušné orgány, svedčiacim v prospech či neprospech týchto osôb, aby sa zaručilo spravodlivé súdne konanie a príprava obhajoby.“

36. Podľa čl. 7 ods. 3 smernice 2012/13/EÚ: „Bez toho, aby bol dotknutý odsek 1, prístup k materiálom uvedeným v odseku 2 sa poskytne včas, aby sa tým umožnilo účinné uplatnenie práva na obhajobu, a najneskôr pri podaní obžaloby súdu na účel vynesenia rozsudku. Ak neskôr príslušné orgány získajú ďalšie dôkazy, prístup k nim poskytnú včas na to, aby sa mohli vziať do úvahy.“

37. Podľa čl. 8 ods. 2 smernice 2012/13/EÚ: „Členské štáty zabezpečia, aby podozrivé alebo obvinené osoby alebo ich advokáti mali právo namietat' v súlade s postupmi ustanovenými vo vnútroštátnom práve voči neposkytnutiu informácií alebo voči odmietnutiu poskytnúť tieto informácie príslušnými orgánmi v súlade s touto smernicou.“

38. Aj keď charta nemá podobu medzinárodnej zmluvy, členské štáty Európskej únie jej v čl. 6 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii (ďalej len „Zmluva o EÚ“) priznali rovnakú právnu silu, akú má Zmluva o EÚ a Zmluva o fungovaní Európskej únie (ďalej len „Zmluva o fungovaní EÚ“). Ratifikáciou a vyhlásením Lisabonskej zmluvy vznikla fikcia ratifikácie a vyhlásenia aj samotnej charty, v dôsledku čoho spĺňa charta požiadavky vyplývajúce z čl. 127 ods. 1 ústavy na to, aby ústavný súd mohol rozhodovať o porušení základných práv, ktoré z nej vyplývajú.

39. O porušení práv vyplývajúcich z charty však môže ústavný súd rozhodovať len vtedy, ak je daná pôsobnosť charty. Podľa čl. 51 charty: „Ustanovenia tejto charty sú pri dodržaní zásady subsidiarity určené pre inštitúcie, orgány, úrady a agentúry Únie, a tiež pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie...“ Z podanej ústavnej sťažnosti vyplýva, že táto sa týka práva na poskytnutie informácií a práva na prístup k spisovému materiálu, ktoré sú upravené v smernici 2012/13/EÚ, ktorá bola transponovaná aj do slovenského právneho poriadku, a to konkrétne zákonom č. 174/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 174/2015 Z. z.“). Podmienka vykonávania práva Európskej únie je preto splnená.

40. Z dôvodovej správy k zákonu č. 174/2015 Z. z. (s odkazom najmä na tabuľku zhody právneho predpisu s právom Európskej únie – v tomto prípade so smernicou 2012/13/EÚ) vyplýva, že Slovenská republika články smernice namietané sťažovateľom transponovala takto:

- vo vzťahu k čl. 6 ods. 3 smernice 2012/13/EÚ (právo na informácie o obvinení) dôvodová správa odkazuje na § 122 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého: „Pred prvým výsluchom treba vždy zistiť totožnosť obvineného, jeho osobné, rodinné, majetkové a zárobkové pomery a predchádzajúce trestné stíhania a tresty, ktoré mu boli uložené. Poučenie uvedené v § 121 ods. 2 sa mu prečíta a v prípade potreby ešte aj primerane vysvetlí a obvinený podpisom

potvrdí, že poučeniu porozumel. Treba ho poučiť aj o ďalších právach obvineného uvedených v § 34 ods. 1 až 3 a tiež o podmienkach doručovania písomností a následkoch s tým spojených. Potom treba obvineného oboznámiť si skutkom, ktorý sa mu kladie za vinu a s jeho právnou kvalifikáciou.“ (zvýraznenie doplnené, pozn.).

- vo vzťahu k čl. 7 ods. 2 smernice 2012/13/EÚ odkazuje dôvodová správa na § 69 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého: *„Obvinený, obhajca, poškodený, oznamovateľ, ak nie je zároveň poškodeným a zúčastnená osoba, splnomocnenec, ustanovený opatrovník a v konaní pred súdom prokurátor, probačný a mediačný úradník, vyšší súdny úradník, súdny tajomník a asistent prokurátora majú právo nazerať do spisov s výnimkou zápisnice o hlasovaní a časti spisu obsahujúce údaje o totožnosti chráneného svedka, ohrozeného svedka alebo svedka, ktorého totožnosť je utajená, a krycie údaje o totožnosti agenta, robiť si z nich výpisky a poznámky a obstarávať si na svoje trovy kópie spisov a ich častí;...“*(zvýraznenie pridané, pozn.).

v súvislosti s čl. 7 ods. 3 smernice 2012/13/EÚ odkazuje dôvodová správa na § 208 ods. 1 Trestného poriadku: *„Ak policajt považuje vyšetrovanie alebo skrátené vyšetrovanie za skončené a jeho výsledky za postačujúce na podanie návrhu na obžalobu alebo iné rozhodnutie, umožní obvinenému, obhajcovi, poškodenému, jeho splnomocnencovi alebo opatrovníkovi, zúčastnenej osobe a jej splnomocnencovi v primeranej lehote preštudovať spisy a podať návrhy na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania; týchto práv sa môžu tieto osoby výslovne vzdať, o čom musia byť poučené...“* Podľa ods. 2: *„O úkonoch, využití alebo odmietnutí práv podľa odseku 1 vykoná policajt záznam do spisu.“*

41. Z obsahu podanej ústavnej sťažnosti (ako aj „opravného prostriedku“ podaného sťažovateľom) vyplýva, že sťažovateľ namieta (i) neposkytnutie informácií v zmysle čl. 6 ods. 2 smernice 2012/13/EÚ (§ 122 ods. 1 Trestného poriadku) a (ii) nesprístupnenie kompletného spisu v zmysle čl. 7 ods. 3 smernice 2012/13/EÚ (§ 208 ods. 1 a 2 Trestného poriadku). Požaduje, aby súd rozhodol o opravnom prostriedku, ktorý podal v zmysle čl. 47 charty tak, ako mu to umožňuje čl. 8 ods. 2 smernice 2012/13/EÚ. Výklad sťažovateľa však ústavný súd nepovažuje za správny.

42. Zo znenia čl. 8 ods. 2 smernice 2012/13/EÚ vyplýva právo podozrivého/obvineného namietat' voči neposkytnutiu informácií príslušnými orgánmi v súlade s postupmi ustanovenými vo vnútroštátnom práve (zvýraznenie pridané, pozn.). Toto ustanovenie je zároveň nutné vykladať v spojitosti s bodom 36 preambuly smernice 2012/13/EÚ, podľa ktorého: *„Podozrivé alebo obvinené osoby alebo ich advokáti by mali mať v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi právo namietat' voči neposkytnutiu informácií podľa tejto smernice alebo voči odmietnutiu poskytnúť tieto informácie alebo určité spisové materiály príslušnými orgánmi. V súvislosti s týmto právom sa od členských štátov nevyžaduje zaviesť osobitné konanie o opravnom prostriedku, samostatný mechanizmus alebo postup na podávanie sťažností, v rámci ktorého možno namietat' voči takémuto neposkytnutiu informácií alebo odmietnutiu poskytnutia.“*

43. V zmysle § 122 ods. 1 Trestného poriadku musí byť obvinený oboznámený s presným znením skutkovej vety (opisom skutku tak, ako znie jeho vyjadrenie v obvinení), ako aj s jeho presnou právnou kvalifikáciou vyjadreniu presnými skutkovými podstatami trestného činu, pod ktoré je opísaný skutok subsumovaný. Z hľadiska systematiky je toto ustanovenie uvedené v časti označenej ako „*Výsluch obvineného*“, a teda je zrejmé, že poskytnutie alebo neposkytnutie

informácií, tak ako to vyžaduje § 122 ods. 1 Trestného poriadku (resp. čl. 6 ods. 3 smernice 2012/13/EÚ), bude nevyhnutne zaprotokolované v zápisnici. Rovnako bude zápisnica spisovaná aj v prípade nazerania do spisu (ako to vyplýva zo znenia § 58 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého sa zápisnica spíše o každom úkone trestného konania).

44. Jednotlivé náležitosti zápisnice upravuje § 58 ods. 1 písm. a) až f) Trestného poriadku, pričom okrem iného medzi tieto náležitosti patria:

návrhy strán, poskytnutie poučenia, prípadne vyjadrenie poučených osôb [§ 58 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku];

námietky strán alebo vypočúvaných osôb proti obsahu zápisnice [§ 58 ods. 1 písm. f) Trestného poriadku].

45. Z uvedeného vyplýva, že právo podozrivého/obvineného namietať neposkytnutie informácií alebo neprístupenie spisového materiálu sa v podmienkach Slovenskej republiky v plnom rozsahu odzrkadlilo v práve vyjadriť sa, či namietať tieto skutočnosti v rámci dotknutých úkonov trestného konania – t. j. v rámci výsluchu obvineného, pri nazeraní do spisu, a koniec koncov aj v akomkoľvek vyjadrení, námietkach či sťažnosti podaných v rámci trestného konania. Aj s ohľadom na už spomínaný bod 36 preambuly smernice 2012/13/EÚ možno jednoznačne konštatovať, že týmto spôsobom sú v plnom rozsahu zachované práva obvineného/podozrivého.

46. Sťažovateľ sa odvoláva na znenie čl. 47 charty, argumentujúc tým, že to je jediný účinný opravný prostriedok, ktorý má k dispozícii, avšak podľa názoru ústavného súdu tomu tak nie je.

47. Podľa bodu 27 preambuly smernice 2012/13/EÚ by sa osobám obvineným zo spáchania trestného činu mali poskytnúť všetky informácie o obvinení, ktoré sú potrebné na prípravu ich obhajoby, ako aj na zaručenie spravodlivého konania. Je teda zrejmé, že cieľom smernice 2012/13/EÚ je posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní (bod 11 preambuly smernice 2012/13/EÚ) a v tomto smere špecificky posilnenie práva podozrivých alebo obvinených osôb na obhajobu. Právo na informácie a právo na prístup k spisovému materiálu je teda potrebné chápať v kontexte práva na obhajobu. Porušenie práva na obhajobu možno pritom celkom jednoznačne namietať nielen v odvolacom konaní (podľa § 321 ods. 1 Trestného poriadku odvolací súd zruší napadnutý rozsudok aj pre podstatné chyby konania, ktoré napadnutým výrokom rozsudku predchádzali, najmä preto, že boli porušené ustanovenia, ktorými sa má zabezpečiť objasnenie veci alebo právo obhajoby), ale aj v dovolacom konaní [porušenie práva na obhajobu zásadným spôsobom samostatným dovolacím dôvodom podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku].

48. Ak teda sťažovateľ namieta zásah do práva na informácie/na prístup k súdnemu spisu, vnútroštátne právo mu má dať v zmysle čl. 47 charty k dispozícii účinný prostriedok nápravy pred súdom, a je potrebné konštatovať, že odvolanie aj dovolanie takýmto prostriedkom celkom nesporne je. S ohľadom na už uvedené je ústavný súd toho názoru, že Špecializovaný trestný súd (predseda senátu a neskôr aj senát) rozhodli správne, keď o opravnom prostriedku sťažovateľa nekonali. Navyše, z uvedeného vyplýva, že ústavná sťažnosť je podaná predčasne.

49. Vyčerpanie opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho základných práv a slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je oprávnený podľa osobitných predpisov, je jedným z atribútov prípustnosti sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, a teda podmienkou konania vo veci individuálnej ochrany základných práv a slobôd pred ústavným súdom.

50. Vychádzajúc z postavenia ústavného súdu ako nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti, ktorý nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96), ústavný súd sťažnosť sťažovateľa už pri jej predbežnom prerokovaní odmietol z dôvodu neprípustnosti (ako predčasne podanú) [§ 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde].

III.3. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa postupom Špecializovaného trestného súdu, ktorý nekoná o sťažovateľom podanej námietke nezákonného zloženia senátu:

51. V tretej časti podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľ požaduje, aby ústavný súd rozhodol o tom, že bolo porušené jeho právo na spravodlivé súdne konanie a právo na spravodlivý súdny proces v spojení s právom na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov tým, že Špecializovaný trestný súd nekonal a nekoná o námietke nezákonného zloženia senátu podanej sťažovateľom po tom, ako najvyšší súd v zrušujúcom uznesení č. k. 4Tost/26/2022 uviedol, že sa s „výhradou zloženia senátu ... súd bude musieť v konečnom dôsledku vysporiadať...“.

52. Ústavný súd poukazuje na to, že predmetom ústavnoprávneho prieskumu nie je samotné rozhodnutie najvyššieho súdu, ale to, či (a ak, tak ako) má Špecializovaný trestný súd konať o námietke nezákonného zloženia súdu podanej sťažovateľom. Zo znenia petitu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ požaduje, aby ústavný súd prikázal Špecializovanému trestnému súdu konať o sťažovateľom podanej námietke nezákonného zloženia súdu a rozhodol, že týmto nekonaním bolo porušené jeho právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. V rozpore s týmto petitom však ústavnoprávna argumentácia obsiahnutá v doručenej ústavnej sťažnosti uvádza len dôvody, pre ktoré je sťažovateľ toho názoru, že v jeho veci rozhoduje súd v nezákonnom zložení (t. j. vo svojej podstate len zopakoval námietku nezákonného zloženia súdu). Okrem odkazu na konštatovanie najvyššieho súdu o tom, že sa má okresný súd s touto námietkou vysporiadať, však nijakým spôsobom neuvádza, akým spôsobom by tak mal Špecializovaný trestný súd podľa sťažovateľa urobiť.

53. Možno konštatovať v prvom rade to, že námietka sťažovateľa smerujúca voči sudcovi [redacted] nie je námietkou zaujatosti podanou podľa § 31 a nasl. Trestného poriadku. Vyplýva to predovšetkým zo samotného odôvodnenia podanej námietky, kde sťažovateľ namieta spôsob, akým bol [redacted] určený za náhradného sudcu, a neuvádza žiadne okolnosti, ktoré by odôvodňovali pochybnosti o jeho zaujatosti.

54. Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že nie je oprávnený posudzovať, či rozhoduje Špecializovaný trestný súd v zákonnom zložení – teda, či bol [redacted] určený za náhradného sudcu zákonom stanoveným spôsobom, a to s ohľadom na už spomínanú zásadu subsidiarity (pozri bod III.1 tohto uznesenia). Možné nezákonné zloženie súdu totiž sťažovateľ bude môcť zrejme napadnúť tak v odvolacom konaní, ako aj v dovolacom konaní [§ 371 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku]. Navyše by bolo akékoľvek takéto vyjadrenie ústavného súdu zjavne

predčasné, pretože aj sám sťažovateľ uvádza, že podľa neho Špecializovaný trestný súd v tejto otázke dosiaľ nerozhodol (resp. rozhodol len ústavne neakceptovateľným spôsobom).

55. Pokiaľ ide o posúdenie toho, či a ako má Špecializovaný trestný súd o tejto námietke rozhodnúť, v tomto smere považuje ústavný súd zrušujúce uznesenie najvyššieho súdu za právne a logicky správne rozhodnutie, kde najvyšší súd zdôraznil, že nemožno použiť analógiu a rozhodnúť o podanej námietke podľa § 32 ods. 6 Trestného poriadku (teda ako o podanej námietke zaujatosti).

56. Je zrejmé, že Trestný poriadok nikde neupravuje samostatný procesný postup pre podanie námietky nezákonného zloženia súdu. Ak takýto postup upravený nie je, neznamená to, že táto skutočnosť nemôže byť v priebehu konania namietaná, avšak taká námietka je len súčasťou argumentácie, s ktorou sa (ako správne uviedol najvyšší súd) bude musieť Špecializovaný trestný súd v konečnom dôsledku vysporiadať – a to v odôvodnení samotného rozsudku. Do rozhodnutia vo veci samej však nemožno od súdu požadovať, aby procesne rozhodoval o akejkoľvek námietke podávanej obžalovanými v priebehu konania (pokiaľ pre takýto postup nie sú zákonom stanovené pravidlá).

57. S ohľadom na už uvedené, keďže neexistuje žiadny právne relevantný dôvod na konanie Špecializovaného trestného súdu o sťažovateľom podanej námietke nezákonného zloženia súdu (a pre takéto konanie neexistuje ani zákonom ustanovený postup), Špecializovaný trestný súd neporušil žiadne ustanovenie Trestného poriadku ani iného zákona, ak o tejto námietke po zrušujúcom uznesení najvyššieho súdu nekonal. Ústavná sťažnosť sťažovateľa je preto aj v tejto časti zjavne neopodstatnená, a preto ju ústavný súd odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

58. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľa v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. februára 2023

Robert Šorl
predseda senátu